

PREDSTAVITEV ZNANSTVENE MONOGRAFIJE ZGODOVINA ZDRAVSTVA IN MEDICINE NA SLOVENSKEM

Prof. dr. Borut Božič, mag. farm.

Farmacija ima v Sloveniji bogato in dolgo zgodovino. Pohvalimo se lahko s prepisom *Gestae Friderici* v Štiškem samostanu, s prvimi samostojnimi lekarnami v 14., 15. in 16. stoletju, z Leknarskim redom Vojvodine Kranjske, s farmacevtskim študijem v okviru Centralne šole v času Ilirskih

provinc, s sistematičnim prikazom *materie medice* in do-
metom farmakoterapije v začetku 19. stoletja v osrednji Sloveniji. Številne spremembe na reguliranem področju izdelave in preskrbe z zdravili imamo v stroki dobro dokumentirane: skozi zapise pričevanj, analitičnih prispevkov v strokovnih revijah ali skozi različne zbornike. Leto 2018 pa nam je postreglo z nadgradnjo teh pomembnih farmacevtskih pričevanj, z enciklopedično monografijo Zgodovina zdravstva in medicine na Slovenskem, avtorice Zvonke Zupanič Slavec, redne profesorice z Inštituta za zgodovino medicine Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani. Monografija, ki je izšla pri Slovenski matici, prinaša vpogled v zdravstvo in njegov razvoj do začetka 21. stoletja na Slovenskem in jo sestavljajo trije povezani deli. Prva dva dela sta že izšla, zadnji del bo izšel leta 2019.

Farmacija je obravnavana v vseh treh delih. Čeprav podnaslovi nakazujejo na ločitev po posameznih strokah, je knjiga pisana integralno, tako kot deluje zdravstvo. Pri besedilih o farmaciji se je izjemno angažirala sekcija za zgodovino farmacije Slovenskega farmacevtskega društva, s kolegom prof. dr. Alešem Obrezo pa sva bila v vlogi recenzentov.

V prvem zvezku (*Medicina skozi čas, javno zdravstvo, farmacija*) se srečamo z začetki samostanskih lekarn na Slovenskem, ljudskim zdravilstvom in zeliščarstvom ter terezijanskimi zdravstvenimi reformami. Opisani so tudi razlogi pojavnosti homeopatije kot upora šablonskemu obravna-

vanju bolnika in neučinkovitosti takratne farmakoterapije. V poglavju *Preskrba zdravstva in prebivalstva z zdravili* je celovito opisan razvoj lekarništva pred drugo svetovno vojno in po njej, vključno z bolnišnično lekarniško dejavnostjo in vele-drogerijami. Predstavljen je razvoj slovenske farmacevtske industrije, vloga zastopstev tujih proizvajalcev zdravil, posebno podpoglavje pa je namenjeno nadzoru nad kakovostjo zdravil. V poglavju *Pomniki medicinske in farmacevtske preteklosti* so navedene medicinske in farmacevtske zbirke.

Drugi zvezek, ki popisuje predvsem kirurške in njim pod-porne stroke, ima na prvi pogled še najmanj skupnega s farmacijo, toda *Razvoj transfuzijske medicine* ni samo vprašanje klinične stroke, temveč predstavlja tudi razvoj posebnih skupin zdravil naprednega zdravljenja, torej področja farmacije. *Nuklearna medicina* kot multidisciplinarna dia-gnostična stroka povezuje farmacevtsko tehnologijo, klini-čno biokemijo in jedrsko fiziko v radiofarmaciji s klasičnimi medicinskimi vedami in klinično farmacijo.

Tretji zvezek, ki je posvečen predvsem internističnim stro-kam, podrobneje obravnava laboratorijsko diagnostično

dejavnost, vključno s klinično biokemijo, katere pomemben del smo farmacevti. V zadnjem delu je predstavljena iz-obraževalna dejavnost na področju zdravstva, kamor so-dita tudi Srednja šola za farmacijo in Fakulteta za farmacijo Univerze v Ljubljani v vseh svojih pojavnih oblikah zadnjih 60 let.

Pričujoča monografija predstavlja vpetost farmacije v zdravstvene sisteme in dokazuje zgodovinsko vlogo far-macevta kot gospodarja zdravil. Prikazuje, kako farmacevti s svojim znanjem in v sodelovanju z drugimi zdravstvenimi delavci in regulatornimi organi skrbimo, da so pacienti de-ležni kakovostnih in učinkovitih zdravil in ustrezne stroko-vne podpore. Napisana je na način, ki presega zgodovinsko enciklopedijo, strokovno monografijo ali uni-verzitetni učbenik. Je ogledalo strokovni in socialni zrelosti naše družbe prejšnjega stoletja, ki je tudi v tem stoletju ne smemo pozabiti, ampak jo moramo nadgrajevati. In zato sodi na seznam obvezne strokovne literature in v roke vsa-kega farmacevta, ne glede na ožje delovno mesto. Ker far-macija smo ljudje.